

Pojęcie filozofii:

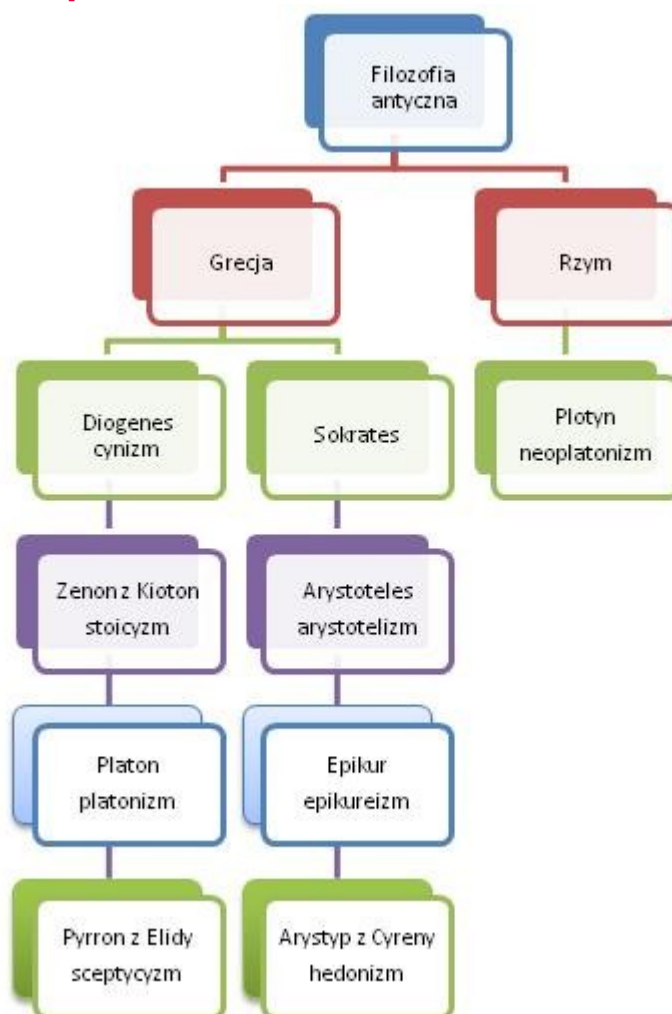
Filozofia (*phileo*- miłować, *sophia*- mądrość - umiłowanie mądrości), to wiedza dążąca do poznania bytu i myślenia oraz najogólniejszych praw rządzących człowiekiem, społeczeństwem, przyrodą. Starożytni próbowali odpowiedzieć sobie na egzystencjalne pytania, początki były skromne - poszukiwano jednej zasady świata, która tłumaczyłaby jego chaotyczne bogactwo. Filozofów często nazywano mędrkami, gdyż to właśnie z rozumu czerpali swoją wiedzę.

Powstanie filozofii greckiej określa się na przełom VII i VI w p.n.e. Pierwszy raz tego terminu użył Pitagoras.

Działy filozofii:

- estetyka - nauka o pięknie
- etyka - nauka o zasadach moralnych
- logika - nauka poprawnego myślenia
- metafizyka - nauka o podstawach mitu
- psychologia - nauka o duszy

Filozofia grecka i rzymska"

Do podstawowych systemów filozoficznych stworzonych przez Greków, chociaż nie jednych w tym czasie zaliczamy:

STOICYZM - filozofia zapoczątkowana w III w. p.n.e. w Atenach przez Greka **Zenona z Kioton**.

Uznawała za najważniejsze i jedyne dobro cnotę pojmowaną jako życie zgodne z zasadami rozumu i prawami wszechświata (wewnętrzna równowaga). Życie takie pozwala człowiekowi - poprzez rozumowe opanowanie afektów i namiętności - uniezależnić się od zewnętrznych okoliczności i

osiągnąć ideał mędrca oraz prawdziwą wolność. To umiejętność zachowania spokoju wewnętrznego i hartu ducha w trudnych sytuacjach życiowych. Człowiek powinien zarówno w szczęściu, jak i w rozpaczach zachować spokój. Uznawali materię i poznanie rozumowe. Twierdzili, że należy wyrzec się dóbr przemijających i żyć w zgodzie z naturą gdyż jest rozumna, harmonijna i boska. Mędrzec ceni tylko cnotę, potępia zło i jest obojętny wobec bogactwa, siły, urody, zaszczytów. Filozofię stoicką cechowała surowa powaga, trzeźwość, rygoryzm. *Seneka* i *Marek Aureliusz* należą do młodszej szkoły stoickiej. Marek napisał: *Wejdź w siebie. Tę cechę ma wola rozumna, że czuje zadowolenie wewnętrzne, gdy postępuje sprawiedliwie i przez to samowolna jest od niepokoju*. Odbiegali od pierwotnego materializmu, ograniczyli filozofię stoicką wyłącznie do etyki i mądrości życiowej. Stoikiem był także Epiklet, który napisał: *Trzymaj krótko na wodzy swe namiętności, by się stały biczem smagającym po ciebie*. Do dziś w naszym języku funkcjonuje popularny zwrot *stoicki spokój*.

EPIKUREIZM - twórcą kierunku jest **Epikur z Samos**, który twierdził, że aby odnaleźć szczęście należy korzystać z życia, co nie jest równoznaczne z rozpustą. Najważniejsze jest szczęście indywidualne człowieka, które mógł osiągnąć jedynie człowiek mądry i sprawiedliwy. Wyznawano zasadę: *Jedynym dobrem jest przyjemność, a brak bólu*. Warunkiem do szczęścia wystarczającym jest atrakcja, czyli brak cierpienia i trosk. Postępowali w myśl zasady *carpe diem* - chwytaj dzień, ciesz się chwilą, korzystaj z każdego dnia, nie marnuj mijającej chwili. Mawiali: *Jesteśmy tylko dotąd, dopóki żyjemy oraz Korzystajmy z życia, bo mija i więcej nie wraca*.

HEDONIZM - doktryna etyczna według której przyjemność jest jedynym lub najważniejszym dobrem, właściwym celem życia i naczelnym motywem ludzkiego postępowania. Styl życia będący skrajnym odłamem epikureizmu. Poglądy hedonistyczne głosił **Arystyp z Cyreny** (435 - 355 r. p.n.e.) uczeń *Sokratesa*. Uważał, że najwyższą przyjemnością jest przyjemność zmysłowa. Zatem celem życia jest jak największa liczba przyjemności cielesnych. Wyznawcą hedonizmu w nieco łagodniejszej formie był Epikur, który uznawał, że człowiek doznaje przyjemności, w momencie gdy nie cierpi, należy zatem unikać bólu i przykrości. Twierdził, że nie należy dążyć do zaspokojenia wszystkich swoich zachcianek, gdyż zwiększą się potrzeby, które trudniej będzie zaspokoić. Należy zatem wybierać przyjemności duchowe.

CYNIZM - twórców tego systemu nazywano *filozofami z beczki* na cześć najslawniejszego reprezentanta cyników **Diogenesa**, który zamieszkał w beczce. Ich zdaniem człowiek powinien czuć zadowolenie, gdy osiągnie minimum niezbędne do życia. Majątek i cenne przedmioty przynoszą jedynie strach przed ich utratą. Mędrzec nie powinien liczyć się z powszechnie uznawanymi systemami wartości, największą wartością powinien być dla niego rozum. Drwina z autorytetów, pogardliwe odrzucenie ideałów, brak poszanowania ogólnie przyjętych norm.

SCEPTYCYZM - odrzucenie możliwości uzyskania wiedzy pewnej i uzasadnionej. Należy zachować dystans wobec wszelkich zjawisk. Nie jest możliwe poznanie prawdy, należy powstrzymać się od wydawania osądów. Najbardziej znanym przedstawicielem tej filozofii jest **Pyrron z Elidy**, który wprowadził filozofię wątplenia. Uważał, że prawda jest dla człowieka niedostępna, gdyż ograniczają go możliwości poznawcze.

ZŁOTY ŚRODEK (łac. aurea mediocritas) - złote umiarkowanie, najlepsza pośrednia droga pomiędzy zjawiskami skrajnymi.

PLATONIZM - mądrość źródłem dobra i piękna

SOFISTYKA - argumentowanie polegające na wykorzystaniu wieloznaczności wyrazów i na formułowaniu nielogicznych wniosków.

Sofiści przygotowywali obywateli do życia publicznego przez nauczanie retoryki, polityki, filozofii i etyki. Twierdzili, że *człowiek jest miarą rzeczy*, co stało się zasadą **relatywizmu teoriopoznawczego** (teoria względności poznania). Poznanie ludzkie jest względne, toteż żadne twierdzenie nie jest prawdziwsze od drugiego, może być tylko praktyczniejsze. Uczono obalania argumentów przeciwnika za pomocą odpowiednio dobranych argumentów, nawet kłamstw. Sofista to

człowiek posługujący się fałszywymi przesłankami, udawania fałszywe tezy za pomocą fałszywych argumentów.

Znakomici filozofowie greccy:

Ich poglądy stały się podstawą całej filozofii europejskiej:

Sokrates

Platon

Arystoteles

Diogenes z Synopy (412-343 r.p.n.e.) filozof grecki ze szkoły cyników. Uczeń i następca **Arystotelesa**. Głosił, że człowiekowi do szczęścia wystarczy zaspokojenie jedynie najbardziej elementarnych potrzeb, sam też ograniczał się do minimum.

Filozofia rzymska:

Rzymianie nie stworzyli własnego systemu filozoficznego ale pogłębiali myśli zapoczątkowane przez Greków.

EKLEKTYZM - łączenie w jedną całość różnych, często niespójnych teorii. Przedstawicielem tego nurtu był polityk i pisarz rzymski **Cyceeron**.

SCEPTYCYZM - polegał na odrzuceniu założenia, że możliwe jest poznanie prawdy oraz uzasadnionej i wiarygodnej wiedzy.

Znakomici filozofowie rzymscy:

Seneka

Marek Aureliusz

Teorie filozofów na temat powstania świata:

Anaksymander (ok. 609 - 547 p.n.e) - uważał, że świat powstał z żywiołów.

Anaksymenes (ok.585 - 525 p.n.e.) - uważał, że świat powstał z ruchów powietrza.

Demokryt z Abdery (ok. 460 - ok. 360 p.n.e.) - pierwszy filozof, który stworzył konsekwentny materialistyczny pogląd na świat. Uważał, że świat powstał z niepodzielnych atomów, cząstek (materialne) oraz próżni (niebyt). Liczba atomów jest nieskończona, pozostają w nieustannym ruchu. Na podstawie tego twierdzenia wyróżnił dwa rodzaje wiedzy: prawdziwa, będąca źródłem rozumu i fałszywa, której źródłem są zmysły. Twierdził, że rozumowe poznanie dobra prowadzi do zadowolenia, które objawia się pogodą ducha. Nazywano go *śmiejącym się filozofem*.

Empedokles (ok.490 - 430 p.n.e) - uznał, że są cztery zasady świata zwane też żywiołami, pierwiastkami: ziemia, woda, ogień, powietrze. Uważał, że każdy spośród czterech elementów występuje w każdej rzeczy, różnica występuje w proporcjach występowania pierwiastków.

Epikur z Samos (341 - 270 p.n.e.) - był filozofem materialistą. Około 307 r. p.n.e. założył szkołę w Atenach, gdzie do końca życia prowadził wykłady i dyskusje z uczniami, wywierał wielki wpływ na swoich współczesnych. Był twórcą kierunku zwanego epikureizmem zakładającego, że szczęście może zapewnić człowiekowi tylko spokój (ataraksja), płynący z niezakłóconego troskami życia w zamkniętym gronie przyjaciół, pośród biesiad i dyskusji filozoficznych. Głosił zasadę: *carpe diem* - chwytaj dzień, ciesz się chwilą. Zasada ta mówiła, że należy cieszyć się życiem korzystać z jego radości, bo dobro to przyjemność, czyli brak bólu - epikureizm. Na fontannie w swojej szkole kazał napisać: *Gościu, tutaj będzie ci dobrze, tutaj najwyższym dobrem jest przyjemność*. Jego inne znane powiedzenie to: *Trzeba wyzwolić się ze strachu bogów i śmierci, Straszna rzeczą jest konieczność, ale nie ma żadnej konieczności żyć w konieczności. Bezmyślnych wyzwala ze smutków czas, mądrych - logika*.

Heraklit z Efezu (ok. 540 - 480 p.n.e.) - filozof zmiany i ruchu pochodzący z rodziny królewskiej. Uważał, że świat powstał z ognia, wszystko jest bardzo zmienne. Jego teoria o ogniu wzięła się z dynamiki tego żywiołu, wynikała z nieustannej walki przeciwieństw. Był zwolennikiem poznawania przez zmysły, twierdził że *świat jest jeden i nie został stworzony przez żadnego z bogów ani przez żadnego z ludzi, lecz był jeden i będzie wiecznie żyjącym ogniem, który według miary zapala się i według miary gaśnie*. Źródłem poznania miała być dusza ludzka stanowiąca część kosmosu. Nie ma

zatem potrzeby przeprowadzania badań i osiągnięcia wysokiego poziomu wiedzy. Aby poznać prawdy wystarczy poznać samego siebie. To on powiedział: *Panta rhei*, czyli Wszystko płynie oraz *Nie można dwa razy wejść do tej samej wody*.

Tales z Miletu (ok. 620 - ok. 540r. p.n.e.) - pierwszy mędrzec, opierał się na niewielu wiadomościach z dziedziny przyrody, próbował odpowiedzieć na zasadnicze pytania: jaka jest ostateczna przyczyna wszechrzeczy. Filozof przyrody i natury. Uważał, że świat powstał z wody, z której narodziły się inne pierwiastki (żywy).

Ksenofanes - uważał, że wszystko powstało z ziemi i w końcu się w nią obróci.

Pitagoras (ok. 572 - ok. 497r. p.n.e.) matematyk grecki (twierdzenie Pitagorasa), filozof (wędrownik dusz), prekursor idealizmu platońskiego. Założył szkołę - związek religijny, zwany pitagorejskim. Powoływali się na niego pitagorejczycy, którzy zasady świata dopatrywali się w liczbach. Na podstawie przekonania założyli, że forma kuli jest doskonała. Twierdzili, że ziemia jest kulista. W środku świata płonie płomień, dookoła którego krążą ciała niebieskie. Z ognia czerpią swój blask, a w czasie obrotu wydają tony muzyczne. Jest to tzw. **harmonia sfer**.